

Amrywiaeth ym maes llywodraeth leol

Crynodeb o'r arolwg - y cyhoedd yn gyffredinol

Tachwedd 2018

Lansiodd y **Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau** ymchwiliad i Amrywiaeth ym maes Llywodraeth Leol ym mis Mai 2018. Fel rhan o'i ymchwiliad, cynhaliodd y Pwyllgor ddau arolwg, sef un ar gyfer y cyhoedd yn gyffredinol a'r llall ar gyfer cynghorwyr lleol sydd yn eu swyddi ar hyn o bryd. Mae'r dadansoddiad a ganlyn yn ymdrin â'r arolwg ar gyfer y cyhoedd yn gyffredinol yn unig.

Hyrwyddo'r arolwg a'i ddadansoddi

Nod yr arolwg oedd clywed gan ystod mor amrywiol o ddinasyddion Cymru. Hyrwyddwyd yr arolwg yn helaeth drwy amrywiaeth o gyfryngau: -

- Drwy rwydweithiau rhanddeiliaid allweddol;
- Ar y cyfryngau cymdeithasol, gan gynnwys hysbysebion â ffocws a oedd yn ein galluogi ni i dargedu cynulleidfaoedd mewn ardaloedd lle'r ydym yn tueddu i gael llai o ymatebion i arolygon;
- Pobl a fu'n ymweld â'r Senedd yn ystod Eisteddfod Genedlaethol Cymru a'r rhai a fu'n ymweld â'n stondin yn Sioe Frenhinol Cymru, Pride Cymru ac yn ystod Senedd@Delyn; a
- Phobl a fu'n cymryd rhan mewn ymweliadau ysgol yr Adran Addysg ac Ymgysylltu â Phobl Ifanc a sesiynau allgymorth y Cynulliad, ac mewn ymweliadau â'r Senedd a'r

Pierhead, a sicrhodd hyn nad oedd cyfran o'r rhai a ymatebodd i'r arolwg yn hunanddethol.

Er mwyn llunio'r crynodeb hwn, cynhaliwyd dadansoddiad o'r gyfres ddata gyflawn; gellir priodoli'r holl ddata i ymatebion unigol, a gellir dadansoddi ymhellach ar gais. Ymdrinnir â phob cwestiwn yn yr arolwg yn ei dro.

Caiff y canlyniadau eu cyfrifo yn ôl nifer y bobl a ymatebodd i'r cwestiwn penodol, nid nifer y bobl a ymatebodd i'r arolwg yn gyffredinol, a oedd yn gyfanswm o **872** o ymatebion.

1. A ydych yn gwybod pwy yw eich Cynghorydd / Cynghorwyr lleol?

Roedd **53.8%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn yn gwybod pwy yw eu cynghorydd / cynghorwyr lleol.

Nid oedd **34.8%** yn gwybod pwy yw eu cynghorydd / cynghorwyr lleol, ac nid oedd **11.3%** yn siŵr.

2. Gan feddwl am eich cymuned, a ydych yn cytuno neu anghytuno gyda'r datganiad canlynol?

"Rwyf yn gallu dylanwadu ar y penderfyniadau a wneir am fy nghymuned, fel penderfyniadau ar ffyrdd, ysgolion, trafnidiaeth gyhoeddus a gofal cymdeithasol."

Roedd **22.5%** yn cytuno neu'n cytuno'n gryf â'r datganiad uchod.

Nid oedd **18.9%** yn cytuno nac yn anghytuno â'r datganiad uchod.

Roedd **54.3%** yn anghytuno neu'n anghytuno'n gryf â'r datganiad uchod.

Nid oedd **4.3%** yn gwybod a oeddent yn cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad uchod.

3. Yn eich barn chi, pwy sy'n gwneud y penderfyniadau allweddol am eich cymuned?

Roedd **33.7%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn yn credu bod Cynghorydd / Cynghorwyr lleol yn gwneud y penderfyniadau allweddol am eu cymuned. Roedd **17.6%** wedi dewis Aelod(au) Cynulliad, a **15.8%** wedi dewis Cynghorydd / Cynghorwyr Tref neu Gymuned.

Roedd **11.3%** wedi dewis Aelod Seneddol ac roedd **3.2%** wedi dewis Maer.

Roedd **10.7%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn wedi dewis 'Ddim yn gwybod'. I'r rhai a ddewisodd 'Arall (nodwch)', (**7.7%**) dyma rai o'r atebion mwyaf cyffredin a roddwyd:-

- Swyddogion y Cyngor

- Busnes
- Cabinet y Cyngor
- Y rhai sydd ag arian

4. Beth ydych yn feddwl yw prif rôl(au) cynghorydd lleol? (Ticiwch bob blwch sy'n berthnasol)

Roedd **14.5%** o ymatebwyr yr arolwg o'r farn mai prif rôl cynghorydd lleol oedd ymgysylltu â phreswylwyr ar faterion o bwys iddynt.

Roedd **13.9%** wedi dewis '*cynrychioli barn preswylwyr mewn cyfarfodydd cyngor*', tra roedd **13.7%** wedi dewis '*ymateb i ymholiadau a phryderon preswylwyr*'.

Roedd **13.2%** yn credu mai '*diweddarau'r gymuned ynghylch materion sy'n effeithio arnynt*' oedd prif rôl cynghorydd lleol, ac roedd **12.6%** yn credu mai prif rôl cynghorydd lleol oedd '*datblygu polisiau a strategaethau er budd y gymuned*'.

Roedd **10.4%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn wedi dewis '*cyfeirio preswylwyr at yr unigolion perthnasol oddi fewn i'r cyngor*', a **10.1%** wedi dewis '*craffu ar benderfyniadau wnaethpwyd gan y cyngor*' fel prif rôl cynghorydd lleol. Dewisodd **9.3%** '*arwain ymgyrchoedd ar ran preswylwyr*'.

Roedd **1.2%** o'r ymatebwyr wedi dewis '*Ddim yn gwybod*' a **1.0%** wedi dewis '*Arall (nodwch)*'. I'r rhai a ddewisodd '*Arall (nodwch)*', yr atebion canlynol oedd rhai o'r atebion a roddwyd (noder fod y canlynol yn sampl o'r ymatebion a gafwyd. Mae'r holl ymatebion ar gael ar gais):-

Arweinyddiaeth cymunedol

"Datblygu a rheoli perthnasoedd â rhanddeiliaid allweddol fel yr heddlu lleol ac ati"

"Rhoi blaenoriaethau eu hetholwyr uwchlaw eu teyrngarwch gwleidyddol a / neu eu budd preifat"

"Cynnal cymorthfeydd stryd anffurfiol rheolaidd"

"Bod ag asgwrn cefn i sylweddoli, weithiau, ei bod yn bwysig gwneud y peth iawn i gael y canlyniad gorau, ac i beidio â phlygu i ewyllys ychydig o bobl ddylanwadol dim ond er mwyn cadw ei swydd!"

"Sicrhau eu bod yn bresennol mewn cyfarfodydd yn rheolaidd ac nad ydynt yn syrthio i gysgu ynddynt. Mae angen i gynghorwyr fod yn ffit ac yn iach iawn i gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau."

5. Dewiswch y datganiad sydd fwyaf addas i chi

Dywedodd **67.5%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn nad oeddent erioed wedi ystyried sefyll fel cynghorydd lleol ar gyfer etholiad cyngor leol.

Dywedodd **19.2%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn eu bod wedi ystyried sefyll fel cynghorydd lleol ar gyfer etholiad cyngor lleol ond eu bod wedi penderfynu peidio parhau â hynny, tra bod **0.9%** wedi dweud eu bod wedi ystyried sefyll fel cynghorydd lleol ar gyfer etholiad cyngor lleol ac wedi mynd ymlaen â hynny.

Dywedodd **8.8%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn eu bod wedi sefyll mewn etholiad ac wedi'u hethol, tra bod **3.6%** wedi dweud eu bod wedi sefyll mewn etholiad ond heb eu hethol.

6. Gan ddilyn eich ateb i'r cwestiwn blaenorol, beth yw'r ffactorau ddylanwadodd ar eich penderfyniad? (Er enghraifft, amser, cyflog, i ddylanwadu ar bolisïau a strategaethau a chael newid i'ch cymuned).

Datgelodd dadansoddiad data ansoddol y prif themâu canlynol.

Thema	Dyfyniadau
Ymrwymiad o ran amser	<p><i>Ymrwymiad o ran amser. Tasgau i'w gwneud gyda'r nos a thrwy gydol y bore a'r prynhawn "</i></p> <p><i>"Amser, beth yw amser sbâr? Tair swydd. Gweithio, cysgu, ail-drodd hynny."</i></p> <p><i>"ymrwymiad amser, a minnau â theulu ifanc, a meddwl bod y cyngor yn llawn o bobl o'r genhedlaeth hŷn ac o ddynion yn bennaf"</i></p>
Diffyg diddordeb	<p><i>"Does gen i ddim diddordeb mewn gwleidyddiaeth a'r math hwn o beth oherwydd na chefais ddim addysg bron ar y pwnc drwy gydol fy nghyfnod yn yr ysgol ac ati"</i></p> <p><i>"Fyddwn i ddim yn hoffi rôl gyhoeddus, a byddwn i'n casáu ymgyrchu i gael fy ethol"</i></p> <p><i>"Byddai'n well gennyf beidio â gweithio ym maes gwleidyddiaeth, diolch - mae'n rhy wleidyddol!"</i></p>
Oedran	<p><i>"Rydw i'n 18 oed ac yn ferch, felly ni fyddai pobl yn fy nghymryd o ddifrif."</i></p> <p><i>"Ymddengys ei bod yn swydd i bobl hŷn?"</i></p>

	<i>"Fyddwn i ddim yn gwybod sut i sefyll fel cynghorydd ac oherwydd fy mod i'n eithaf ifanc (25 mlwydd oed) rwy'n dal i geisio penderfynu beth hoffwn ei wneud fel gyrfa."</i>
Diffyg gwybodaeth	<i>"Dim syniad beth yw swydd cynghorydd, neu hyd yn oed sut i fynd ati i fod yn gynghorydd."</i> <i>"Ddim yn gwybod ble i ddechrau. Ddim yn gwybod pwy i siarad â nhw na chan bwy i gael cyngor ynglŷn â sefyll mewn etholiad. "</i> <i>"Nid wyf yn gwybod beth fyddai goblygiadau'r swydd, sut i sefyll ar gyfer y rôl, effaith y rôl, ac ati"</i>
Teyrngarwch gwleidyddol	<i>"Dw i ddim yn siŵr pa blaid i ymuno â hi. Felly, byddai cael fy mhenodi yn gynghorydd yn amhosibl."</i> <i>"Dydw i ddim eisiau cael fy nghysylltu â phlaid wleidyddol benodol"</i> <i>"Nid wyf yn aelod o blaid wleidyddol ac rwy'n teimlo y byddai'n her enfawr i gael fy ethol fel aelod annibynnol. Rwyf hefyd yn fenyw ac mae'r rhan fwyaf o'r cynghorwyr yn fy nghymuned yn ddynton, a byddai hynny'n ei gwneud hi'n her enfawr. "</i>

7. Os ydych eisoes wedi cael eich ethol fel cynghorydd ond wedi sefyll i lawr yn ystod eich tymor, neu benderfynu peidio a sefyll yn yr etholiad canlynol, beth oedd y rhesymau dros wneud hyn? (Ticiwch pob blwch sy'n berthnasol)

Roedd **22.9%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn wedi dewis 'ymrwymiad amser' fel eu rheswm dros ddewis rhoi'r gorau i'r gwaith yn ystod eu tymor, neu beidio â sefyll yn yr etholiad canlynol. Roedd **12.4%** wedi dewis 'pwysau'r rôl', ac **11.1%** wedi dewis 'cefnogaeth yn y rôl'.

Roedd **10.5%** o'r ymatebwyr wedi dewis 'patrymau gwaith', efo **9.2%** wedi dewis 'camdriniaeth neu ymyrraeth' a **7.8%** wedi dewis 'cyflog / lwfans'.

Roedd **26.1%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn wedi dewis 'Arall (nodwch)'. Roedd rhai o'r atebion a roddwyd fel a ganlyn (noder mai sampl o'r ymatebion a gafwyd yw'r canlynol. Mae'r holl ymatebion ar gael ar gais): -

"Roedd yr effaith ar fy mywyd personol o ran amser a phreifatrwydd y tu hwnt i fy nisgwyladau. Mae'r cyfryngau cymdeithasol a'r hinsawdd newydd o ran camdriniaeth a chasineb wedi gwneud pethau'n wahanol ac yn fwy personol "

"Rhwystrredigaeth, cyfyngiadau'r rôl, biwrocratiaeth"

"Corfodaeth wleidyddol fewnol"

8. Beth yw'r ffactorau a fyddai'n gwneud sefyll mewn etholiad cyngor lleol yn fwy deniadol i chi? (Ticiwch pob blwch sy'n berthnasol)

Dewiswyd 'gwell dealltwriaeth o'r rôl a'r cyfrifoldebau' gan (28.5% o'r) ymatebwyr i'r cwestiwn hwn fel y ffactor blaenllaw a fyddai'n gwneud sefyll mewn etholiadau cyngorau lleol yn fwy deniadol. Yr ail ffactor oedd 'Patrymau gwaith hyblyg' (19.0%) ac yna 'Gwell cefnogaeth i gynghorwyr lleol' (17.3%).

Dewisodd 14.0% o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn yr opsiwn 'Gwell cyflog / lwfansau' gyda 11.5% yn dewis 'Cefnogaeth fy nghyflogwr presennol'.

O ran y 9.7% o ymatebwyr a ddewisodd 'Arall (nodwch)', isod gwelir rhai o'r sylwadau a gyflwynwyd, ac mae'r rhain wedi'u categorio yn ôl thema (noder fod y canlynol yn sampl o'r ymatebion a ddaeth i law. Mae'r holl ymatebion a gafwyd ar gael ar gais).

Thema	Disgrifiad
Prosesau / system well	<p>"System wedi'i hailstrwythuro lle mae'r cynghorwyr, yn wir, yn gallu gwasanaethu'r gymuned"</p> <p>"Costwng pwerau cynghorwyr: oherwydd, yn amlach na pheidio, maent yn anwybodus ac yn analluog i wneud penderfyniadau cyfrifol, ac maent yn ymwneud yn ormodol ag amrywiaeth o ddiddordebau."</p> <p>"Gwneud addasiadau i oresgyn rhwystrau i'm cyfranogiad fel person anabl. Angen i'r pleidiau gwleidyddol gael gwell ymwybyddiaeth o anabledd. Trafnidiaeth gyhoeddus fwy hygyrch. Rhagor o ymwybyddiaeth o anabledd ymysg staff llywodraeth leol."</p>
Gwneud gwahaniaeth	<p>"Pe bai cyfle gwirioneddol i wneud gwahaniaeth"</p> <p>"Y gred y byddwn i'n gallu gwneud newid cadarnhaol"</p> <p>"Tryloywder, gonestrwydd a pharodrwydd gan bobl ar bob lefel i wirioneddol wasanaethu'r gymuned sy'n cyflogi pob un ohonynt"</p>
Cymorth	<p>"Mentora gan rywun rwy'n ymddiried ynddynt, i'm helpu i weithio gyda phobl nad ydw i'n eu hoffi, ac i'm helpu i ddod yn fwy gwydn"</p> <p>"Gwell gwybodaeth am sut i gynnal ymgyrch ar gyfer y rhai nad oes ganddynt gefnogaeth pleidiau - boed yn gefnogaeth swyddogol neu fel arall."</p> <p>"Cefnogaeth i ymgeiswyr annibynnol"</p>

**Mwy o
amrywiaeth**

"Tebygolrwydd o weld pobl fel fi"

"Cydweithwyr sy'n debyg i mi - nid dim ond pobl dros eu 60 mlwydd oed, sy'n wyn, ac yn ddynion."

"Rhagor o fodolau rôl amrywiol a gwell tryloywder / tegwch ar gyfer detholwyr y pleidiau."

9. Ydych chi'n ymgymryd ag unrhyw waith cymunedol neu wirfoddol yn lleol?

Dyweddodd **56.0%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn eu bod yn ymgymryd â gwaith cymunedol neu wirfoddol yn lleol.

Dyweddodd **42.0%** nad oeddent yn ymgymryd â dim gwaith cymunedol neu wirfoddol yn lleol, a dywedodd **1.9%** arall nad oeddent yn siŵr.

Demograffeg yr ymatebwyr

Lleoliad

Roedd **67.6%** o ymatebwyr yr arolwg yn dod o Dde Cymru, a **17.3%** yn dod o Ganolbarth a Gorllewin Cymru a **15.2%** yn dod o Ogledd Cymru.

Oedran

Roedd **32.8%** o ymatebwyr yr arolwg yn 25 mlwydd oed neu'n iau, roedd **50.4%** rhwng 26 a 64 mlwydd oed, ac roedd **16.9%** yn 65 mlwydd oed a hŷn.

Rhywedd

Roedd **56.8%** o ymatebwyr yr arolwg yn nodi eu bod yn fenywod, a **38.7%** yn nodi eu bod yn ddynion. Roedd **2.1%** yn dewis peidio â dweud, a dywedodd **2.4%** bod yn well ganddynt ddefnyddio eu term eu hunain. O ran y rhai a oedd yn well ganddynt ddefnyddio eu term eu hunain, rhoddwyd yr atebion canlynol: -

"Deurywedd"

"Rhywedd amhendant"

'Anneuaidd'

Roedd **1.7%** o ymatebwyr yr arolwg o'r farn eu bod yn drawsryweddol, ac roedd yn well gan **2.5%** beidio â dweud. Roedd **95.9%** yn dweud nad oeddent yn ystyried eu hunain yn drawsrywiol.

Rhywioldeb

Roedd **73.0%** yn ystyried eu hunain yn heterorywiol, **7.2%** yn ddeurywiol, **6.0%** yn hoyw / lesbiaidd (neu gyfunrywiol). Roedd yn well gan **9.8%** o ymatebwyr beidio ag ateb, tra bod **4.0%** arall yn dewis *'Arall (nodwch)'*. I'r rhai a ddewisodd *'Arall'*, dyma rai o'r atebion a roddwyd (nodwch mai sampl o'r atebion a dderbyniwyd yw hwn. Mae pob ymateb ar gael ar gais): -

"Panrywiol"

"Helirywiol"

Ethnigrwydd

Roedd **90.0%** o ymatebwyr yr arolwg wedi nodi eu bod yn Wyn. Nododd **4.3%** eu bod yn Asiaidd, nododd **2.3%** eu bod o ethnigrwydd Cymysg / Lluosog, a nododd **1.2%** eu bod yn Ddu / Affricanaidd / Caribiaidd, a **2.3%** yn nodi tarddiad ethnig arall.

Anabledd

Dywedodd **75.6%** o ymatebwyr i'r cwestiwn hwn nad oedd ganddynt gyflwr neu anabledd iechyd corfforol neu feddyliol hirsefydlog (unrhyw beth sydd wedi para o leiaf 12 mis neu sy'n debygol o bara o leiaf 12 mis).

O ran y rhai a oedd ag anabledd, roedd **25.0%** yn gorfforol, **36.8%** yn gysylltiedig â iechyd meddwl, **5.9%** yn gysylltiedig â dysgu, **9.9%** yn synhwyrdd, **18.4%** yn gysylltiedig â chyflwr meddygol (e.e. canser) ac roedd yn well gan **3.9%** beidio â dweud.